

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Академічне товариство ім. М. Балудянського
(м. Кошице, Словаччина)
Вища школа економіки і права імені
проф. Едварда Ліпінського (м. Кельце, Польща)
Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Університет «Petre Andreia» (м. Яси, Румунія)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)

***СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ***

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VIII Міжнародної науково-практичної конференції**

03 червня 2020 року

Частина IV

Вінниця 2020

УДК 339.922
С69

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 03 черв. 2020 р. Вінниця, 2020. Ч. 4. 288с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства в сучасних умовах; актуальні проблеми менеджменту та фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми та перспективи, тенденції розвитку маркетингових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні, державотворчі процеси в умовах глобалізованого суспільства: історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти.

Висвітлюються інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції, теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н.Л.**, д-р філос. наук, професор

Відповідальний секретар – **Мартінова Л.Б.**, д-р екон. наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Боковець В.В., д-р екон. наук, професор, **Власенко І.Г.**, д-р мед. наук, професор,

Корж Н.В., д-р екон. наук, професор, **Іваницька Н.Б.**, д-р філол. наук, професор,

Поліщук І.І., д-р екон. наук, доцент, **Прутська О.О.**, д-р екон. наук, професор,

Чорна Н.М., д-р іст. наук, професор, **Штифурак В.Є.**, д-р пед. наук, професор,

Бондар А.А., канд. наук з фіз. виховання і спорту, **Мельничук О.П.**, канд. екон. наук,

Нечипоренко В.О., канд. філол. наук, доцент, **Радзіховська Л.М.**, канд. пед. наук,

доцент, **Романовська Ю.А.**, канд. екон. наук, доцент, **Сегеда С.А.**, канд. екон. наук,

доцент, **Тернова А.С.**, канд. техн. наук, доцент.

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-958-4

ЛІНГВІСТИЧНА ВІДПОВІДЬ НА COVID-19:

МОВНА ГРА І ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

Стаття присвячена аналізу нової лексики, яка набула поширення або виникла у відповідь на розгортання епідемії вірусу COVID-19 у світі. У роботі аналізується конкретний мовний матеріал, більшість з якого утворено завдяки лінгвокреативним зусиллям пересічних носіїв англійської мови шляхом залучення механізмів мовної гри. Виділяється декілька груп лексики, яка стосується епідемії covid-19 прямо (зазвичай з'являється у мовленні пересічних громадян), або опосередковано через фаховий дискурс. Піднімається питання щодо можливих підходів до перекладу такої лексики, а також пропонуються деякі варіанти таких перекладів.

Ключові слова: мовна гра, неологізм, переклад, COVID-19

Постановка проблеми. Виникнення епідемії інфекційної хвороби COVID - 19 призвело до суттєвої зміни у стилі життя, поведінці та навіть способах комунікації між людьми у всьому світі. Безперечно мовна система не могла не відреагувати на нові виклики, оскільки низка явищ і дій потребують чітких та конкретних назв, щоб повідомлення про важливі події, речі або дії не були двозначними. Пошук найкращих номінацій займає певний час як у середовищі фахівців, які повинні перекласти свої висловлювання на більше зрозумілу повсякденну мову, так і серед пересічних громадян, яким бракує слів для опису нових реалій. Подвійним викликом виступає переклад утворених неологізмів, а також специфічної термінології, яка насичує відповідні інформаційні повідомлення щодо громадського здоров'я. Ці питання лише починають розроблятися дослідниками – якщо й з'являються перші публікації з цієї тематики, то лише у вигляді препринтів наукових досліджень, що робить наше власне дослідження ще більш актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дотичні до нашої теми дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців свідчать, що поява неологізмів зазвичай залучає механізм мовної гри. Крутько Т.В. вбачає сутність мовної гри у нестандартному варіюванні форми чи змісту різнорівневих мовних засобів, яке створює неоднозначність, оригінальність, експресивність для досягнення прагматичного ефекту [1]. Мартос С.А., Олексенко В.П. виділяють наступні різновиди способів формування ефекту мовної гри: каламбур, телескопія, фонетична мімікрія на основі омонімії та паронімії, фонетична деформація на основі метатези, епентези, зміни звуку або наголосу тощо [2].

Згідно думки М.М. Юрковської, мовна гра ґрунтується на порушенні правил мовного узусу, на свідомому нехтуванні загальноприйнятими правилами вживання мовних засобів на різних рівнях тексту – від фонетичного до інтертекстуального [7, с. 11]. І.Е. Сніховська наголошує, що така гра є результатом свідомої лінгвокреативної діяльності індивіда, яка залучає ігровий реєстр комунікації, що відбувається заради впливу на психічну та/або інтелектуальну сферу адресата [3, с. 6]. Важливо відрізнити «ненормативність» мовної гри від помилки, або зумисного спотворення мовлення, адже на думку В.І. Шаховського, мовна гра власне не нівелює мовні чи мовленнєві норми, а лише нестандартно, чи то пак оригінально, застосовує їх у певному емотивному дискурсі, даючи змогу проявитися креативній компетенції учасників [6, с. 367].

Недостатнє усвідомлення механізмів, що лежать в основі мовної гри, нехтування її мовним і культурним тлом може призвести до значного викривлення змісту тексту, аж до повного його спотворення [4; 5]. Відповідно, необхідно розробити чіткий алгоритм перекладу неологізмів, котрі засновані на механізмі мовної гри.

Як зазначають науковці T.Frleta і Z. Frleta, неологізм, на відміну від «звичайного» слова, ставить перед перекладачем подвійну проблему [8]. По-перше, нова лексема не має еквіваленту саме тому, що вона нова. По-друге, після усвідомлення самим перекладачем змісту лексеми, йому необхідно обрати шлях перекладу, який виявиться найбільш результативним, тобто буде відповідним до прагматичної мети.

Подібна проблема вочевидь має кілька способів вирішення. З одного боку, неологізм можна запозичити, а з іншого, підібрати нове слово у мові перекладу. У першому випадку, на перекладача покладається необхідність забезпечення достатнього контексту для реципієнта, щоб той «відчув» значення нового слова. У другому випадку, перекладачеві знову ж таки прийдеється обрати чи то зробити дослівний переклад, чи вигадати власний відповідник, який принаймні «по духу», якщо не по формі буде відповідати неологізму оригіналу. На цю ситуацію не існує готових рецептів і щоразу вибір залишається за перекладачем, котрий має зважити на суспільні, культурні, історичні та мовні фактори, які будуть впливати на сприйняття аудиторією його перекладу.

Мета нашої статті полягає у проведенні аналізу нової лексики, яка набула поширення або виникла у відповідь на розгортання епідемії вірусу COVID-19 у світі, а також у виявленні механізмів мовної гри, що задіюються при створенні цієї лексики, та можливих варіантів її перекладу.

Виклад основного матеріалу. Представлений у роботі матеріал був отриманий шляхом суцільної вибірки з англomовних статей у мережі Інтернет, присвячених тематиці COVID-19, а також лексики, що з'явилася на лексикографічному ресурсі Urban Dictionary [9], зміст котрого формується пересічними носіями мови і відображає найновіші мовні експерименти, які з'являються у сучасному англomовному мовленні.

Увесь набір виділених нами лексем ми класифікували спочатку на дві категорії: 1) ті, що стосуються фахового і офіційного мовлення з приводу COVID-19; 2) неологізми, що з'явилися у розмовному мовленні стосовно наведеної вище тематики.

Фахова і офіційна лексика рясніє насамперед на шпальтах газет та інформаційних Інтернет-ресурсів. Зокрема, поширення набув термін *herd immunity*, котрий має український відповідник «колективний імунітет», як бачимо український еквівалент втрачає образність, притаманну англійському вислову. Читачі вже стають обізнаними з описами шляхів передачі вірусу (*the virus spillover into humans*) від тварини-носія (*the original animal host*); а також

про важливість заходів самоізоляції (*Shelter-in-Place order; stay-at-home; shelter-at-home*), карантину (*lockdown*) і соціальної дистанції (*social distancing*) задля сповільнення і вирівнювання кривої, що представляє зростання випадків зараження (*flatten the curve*). Відповідно, знаходимо і назви низки засобів профілактики: дезінфектор (*sanitizer*), маска (*mask*), захисні окуляри (*safety goggles*), рукавички (*gloves*). Окрім медичної тематики, зустрічаються специфічні економічні реалії: фінансовий пакет для боротьби з наслідками коронавірусної інфекції в США (*coronavirus relief package*), який передбачає виплати для підтримки американських громадян на період епідемії (*stimulus payment*). Усі розмови відбуваються на тлі прогнозів про можливі терміни послаблення карантинних заходів (*talks of reopening*).

Набагато різноманітнішою є розмовна лексика із цієї теми. Навіть сама хвороба отримала у повсякденному спілкуванні кілька назв: *Corona, C19, coronavirus*, і більш розмовні для он-лайн спілкування – *da rona, the vid, the rona*. Паніка, яка панує в світі з причини стрімкого поширення цієї недуги, отримала назву *infodemia (information+epidemia)*, що вказує на те, що темпи поширення самих панічних настроїв є співставлюваними зі швидкістю епідеміологічного процесу. При цьому нездатність учених знайти швидкий вихід із ситуації призводить до розчарування і недовіри до їхніх заяв, які трактуються як здогадки – *SWAG (Scientific Wild A** Guess)*.

Існуючі обмеження призводять до формування полярних суджень з приводу них – фанатичної підтримки або засудження та ігнорування. При цьому люди, котрі обирають певний стиль життя часто вдаються до непривабливих номінацій іншої категорії людей, зокрема:

- *maskhole (mask +asshole)* – людина, яка не одягає маску в громадських місцях під час епідемії COVID-19;
- *social distancing zombies* – люди, котрі намагаються зберігати соціальну дистанцію не менше відстані витягнутих рук;
- *antisocial nearing* – протилежне до «дотримання соціальної дистанції», потиски рук, обійми і перебування у натовпі під час епідемії;

- *Economic Stockholm Syndrome* – поведінка жертв фінансових втрат, які самі виправдовують ці втрати суспільною необхідністю, наприклад, карантинними заходами;
- *physical distancing* – фізичне дистанціювання; термін запропонований Jennifer Hamady і підтриманий ВООЗ як більш коректний, ніж «соціальне дистанціювання», оскільки передбачає підтримку соціальних контактів на безпечній відстані завдяки різним каналам комунікації.

Зміни у стилі життя, до яких призвели різні карантинні заходи, відображаються у мовленні як працівників, які змушені працювати дистанційно, так і учнів та вчителів, залучених до дистанційного навчання. Відтак, люди згадують про:

- *upperwear* – гардероб, який включає офіційний «верх» і домашній «низ», наприклад, поєднання класичної блузи і спортивних штанів, які одягають, щоб забезпечити як офіційність, так і зручність, оскільки під час он-лайн трансляції видно лише верхню частину тулубу;
- *Zzoom* (від назви програми Zoom) – втома від постійної участі у відео-конференціях; стан непереборного бажання заснути під час таких конференцій;
- *video cheat* (паронім до *video chat*) – порушення обіцянки вийти на відео зв'язок з кимось, часто на користь спілкування з іншою людиною;
- *blackmarket studying* – підшукування у вільному он-лайн доступі матеріалів, які можуть бути або вже винесені на тест або екзамен;
- *authorpreneur* (*author+entrepreneur*) – автор, котрий активно просуває свій письмовий продукт через веб-сайти, блоги, соціальні мережі та безкоштовні майстер класи, задля створення власного бренду і рекламної промоції.

Чисельною групою новотворів є слова, що мають корені COVID- або corona, що безпосередньо вказує на те, що ці слова описують реалії, пов'язані саме з епідемією COVID –19. Наприклад, тепер по-іншому можна описати риси зовнішності людини:

- *covid casual* – надзвичайно послаблений дресс-код, стиль одягу, який підходить для дистанційної роботи вдома;
- *covid-contour* – спосіб нанесення макіяжу під час епідемії, який підкреслює привабливість вилиць, які видно над маскою;
- *covid cut* – стиль зачіски, яку люди здатні зробити в домашніх умовах за відсутності доступу до перукарень;
- *covid-eyes* – дівчина з гарними очима, решту лиця якої не видно через маску;
- *coviBeard* – борода, яку чоловіки відростили за період самоізоляції;
- *covid-19 pounds* або *covid belly* – надлишкова вага, яку людина набрала під час вимушеного перебування вдома;
- *COVID hot* – людина, яка виглядає привабливою навіть у масці.

Самі масштаби хвороби, її небезпечність, способи уникнення, назви людей, що певним чином пов'язані з недугою – усе це теж отримало свої номінації:

- *coronabrain* – людина, зациклена на епідемії;
- *coronic* – людина, що заразилася коронавірусом;
- *coronacopia* – безмежна кількість людей або місць, які інфіковані коронавірусом і є потенційною загрозою для людини;
- *corona caution* – психічна напруга, що виникає у людини, яка чує, як поряд хтось закашлявся;
- *COVID clean* – абсолютно чистий, продезінфікований, убезпечений від коронавірусу;
- *covidante* – пацієнт, що одужав після COVID-19 і вперше з'являється на людях;
- *covidarium* – польовий госпіталь, що тимчасово розгорнули для пацієнтів з COVID-19;
- *covid baron* / *covid rich* – дві нові категорії заможності, які вимірюються величезним запасом туалетного паперу та захисних масок на період епідемії COVID-19;
- *covidful* – прикметник, який описує місце із значним числом випадків зараження COVID-19;

- *covtigue (covid+fatigue)* – втома від новин про COVID-19.

Зрештою чимало слів описують нові соціальні реалії, особливості спілкування, навчання, вимушеного перебування вдома:

- *coronameet* – зустріч з друзями он-лайн під час карантину;

- *COVIDeos / quarantreaming* – відео ресурси, які переглядаються або записуються на карантині;

- *corona grade* – оцінка, яку отримає учень після того, як вимушено навчався вдома і мав змогу знайти відповіді у Інтернеті;

- *covidcation (covid+vacation)* – 1) відміна навчання через карантин з приводу COVID-19; 2) вид дешевого туризму, що виник з огляду на спад попиту через всесвітню епідемію COVID-19.

З точки зору реалізації механізмів мовної гри, ми можемо легко виявити, що до її створення залучаються традиційні способи семантичного переносу значення: метафора (*social distancing zombies*) і метонімія (*covid-eyes*), а також розповсюджені форми «гри» з формою: телескопія (*covidarium = covid+aquarium*), фонетична мімікрія на основі омонімії та паронімії (*video cheat*), асоціативний словотвір на основі епентези (вставляння додаткового звука) – *chronic - coronic*, звуконаслідування та каламбур (*Zzzoom*). Однак ми знаходимо й цікавіші форми мовних експериментів: 1) евфемізми, що позначають хворобу – *the rona* (залишається відкритим питання, чи випадкова тут фонетична схожість з назвою італійського міста Verona); 2) номінації, створені на основі антиномії (*upperwear vs. underwear; antisocial nearing vs. social distancing*); 3) «гру» з математичними підрахунками (*Covid-38* – людина, яка підхопила вірус COVID-19 двічі); 4) асоціативний словотвір (*covidial* – назва вікової групи, нової генерації, яка, на відміну від мілленіалів (*millennial*), народиться у дуже короткий проміжок часу з осені 2020 по літо 2021 років внаслідок тривалого перебування людей вдома через COVID-19; 5) інтертекстуальний зв'язок нової номінації з прецедентними текстами та історичними подіями: *covid-1984 / controlavirus* – асоціація жорстких обмежень прав і свобод громадян під час карантину з подіями книги Дж.Орвелла «1984»;

covicide – цілеспрямоване інфікування інших вірусом COVID-19, при значному поширенні дії можна прирівняти за злими намірами до геноциду.

Якщо говорити про переклад слів з офіційного мовлення, то часто ми зустрічаємось з відповідними термінами українською. Значно складніше складається ситуація з розмовним мовленням, частину лексем прямо запозичують на українську, передбачаючи, що принаймні прогресивна частина українського суспільства зможе усвідомити їхній зміст. Наприклад, «*карантекзит*» - вихід з карантину (лексема з'явилась в україномовній рекламі мережі магазинів Euroshop), звичайно, значення лексеми буде зрозумілим тим, хто знає англійські слова *exit* або *Brexit*. Частину новотворів можемо перекласти методом кальки, адже вони містять «прозорі» латинські або грецькі морфеми:

- *coronademia* (*coronavirus+epidemics*) – «коронадемія» (епідемія коронавірусу);
- *coronapocalypse* (*corona + apocalypse*) – «коронапокаліпсис» (кінець світу, спричинений епідемією коронавірусу);
- *coronaphobia* – «коронафобія» (виражений страх підхопити корона вірусну хворобу);
- *covidaholic* – «ковідоголік» (людина, що зловживає спиртним у зв'язку з вимушеним перебуванням вдома під час епідемії COVID-19).

Більшість слів однак скоріш за все передбачає описовий переклад, який ускладнюється ще й тим, що деякі нові слова ще не мають усталеного трактування і вживаються у кількох значеннях, зокрема: *Covidiot* (*COVID+idiot*) – «ковідіот»: 1) людина, що ігнорує застереження щодо громадської безпеки під час карантину; 2) людина, що масово скупляє товари першої необхідності на фоні панічних настроїв щодо карантину). Аналогічно *covillain* має два значення: 1) людина, яка розповсюджує неправдиву інформацію про епідемію, стимулюючи панічні настрої; 2) людина, яка користується кризою, щоб покращити власне матеріальне становище, зокрема, торгуючи втридорога товарами першої необхідності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження мають виявити, чи є новоутворені слова і вирази «життєздатними» та чи залишаться вони у мові після подолання епідемії COVID-19. Актуальним також буде проведення порівняльного аналізу лінгвотворчих зусиль кількох мовних спільнот, а також аналіз стратегії перекладу таких неологізмів.

Список використаних джерел:

1. Крутько Т.В. Мовна гра як спосіб досягнення прагматичного ефекту рекламного тексту. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. К.: Логос, 2012. С. 209-216.

2. Мартос С.А., Олексенко В.П. Мовна гра як засіб сленгового словотворення. *Науковий вісник Херсонського державного університету* ред. проф. В.Олексенко та ін. Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. Вип. VIII. С. 98-102. (Серія «Лінгвістика»).

3. Сніховська І.Е. Механізми, засоби та прийоми мовної гри в сучасній англійській мові: автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови". Запоріжжя, 2005. 20 с.

4. Терещенко Л.Я. Помилки в аудіовізуальному перекладі: лінгвістичний і дидактичний аспекти. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. 2018. Том 21. Випуск 1. С. 168-177.

5. Ткачук Т.І. Realia Types and Strategies of their Translation Frames of Cultural Translation. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2017. Том 2. Випуск 30. С. 105-107.

6. Шаховский В.И. Лингвистическая теория эмоций. М. : Гнозис, 2008. 416 с.

7. Юрковська М.М. Дискурс англомовної анімаційної комедії: автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови". К., 2011. 20 с.

8. Frleta T., Frleta Z. A Neologism: Translation and/or Adaptation. *European Journal of Language and Literature*, 2019 [S.l.]. V. 5. N. 3. P. 42-51.

9. Urban Dictionary. URL: www.urbandictionary.com .

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VIII Міжнародної науково-практичної конференції**

03 червня 2020 року

Частина IV

Редактор: Фатєєва Т. Д.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.В.

Підп. до друку 21.08.2020 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 16,74.
Обл.-вид. арк. 14,35. Тираж 2. Зам. № 274.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25